

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

کچی مٹی دی خشبو

(ہندکو شاعری)

رانی بانو

جملہ حقوق محفوظ

کچی مٹی دی خشبو

مصنف -- رانی بانو

کمپوزنگ -- وچاہت ٹکلیل

سال اشاعت -- پہلی وار، مئی 2008ء

تعداد -- 500

مئل -- 200 روپے

چھپائی -- کے ایس پرنٹرز، ندیم ٹریڈ سنٹر، محال جنگلی، پشور

پاکستان مرکزی ہندکو ادبی بورڈ (رجسٹرڈ) پشور

انتساب

عراق تہذیب کے نام

وٹڈو پتر

9	صابر حسین اہلاد	شاعری دی رانی
14	صبح احمد	رانی دی شاعری
17		حمد
18		نعت
		غزلیں
19		چوٹھی بچس میں جی آئی آس
20		اتسے جان سکھلی بھنگی
22		دریا دریا لنگ دی جاوے چڑھ دی میری جروانی
23		روٹوئیں دا حک بہانہ ہووے
24		ڈوہاں تے سکھوئاں دی پئی
25		غماں لاہئے میلے ٹھیلے
26		اگے ان ہمیری گور
28		شع و انگر رو روٹلی سی
29		قطرہ قطرہ چھوٹے دل
30		سجھاں والے میں سجھاواں

- 31 عشق دے کم ہی داعی نہیں آں
- 32 آچارل مل عنی این تا
- 33 ہنڑا چاہ پل پل نی رلی
- 34 کدھی مٹی کدھی سوتا
- 35 ہو لے ہو لے روئی آں
- 36 دیکھ ذرا کیہہ حال ہو یاوے
- 37 ڈاڈی آں میں سو کھدے وچ
- 38 سائیں کئے کئے ڈکھڑے سے
- 39 چچے کجری وچ بزار میاں
- 40 محفل وچ میں اکھلی آں
- 41 آپڑے آپنوں کجاں میں
- 42 مڑ کے آسی تیرے کول
- 44 بیور لہہ بیور لہگی گئی اے
- 45 بیور لہہ بیور لہہ سو رگئے
- 46 دکھدی کنڈلی نہ کھول دا جاڈورو
- 47 تازے مٹھے کوڑے نی
- 48 شکھاں دے چٹھے کیہہ دوڑے

- 49 کدی تولہ کدی ماسہ
- 50 سوھنڑے تیرے جال دے وچ
- 51 تپ وی تپ دے تپ دے سائے
- 52 کجھ نہ کہندے سب کجھ کہ گئے
- 53 سراں نال ستارے ون
- 54 آخر مٹی اچ مٹی ہوئے
- 55 آپڑی عزت آپ لٹاواں
- 56 تہج دے بیج گئی اکھی
- 57 ہرسی لاکے پیراں اچ سٹ گئے
- 58 ڈاری دکھری بختاں ہاری اڈ گئی مارا ڈاری
- 59 کوئی دکھ وٹا اندھینگا
- 60 حک جنڈری تے دکھان سو
- 61 بل دی شمنوں کتھے چھپاواں
- 62 کوچے کوچے ساڈی یاری
- 63 ڈاڈا ہو یارب دا فضل
- 64 تن آزاد تے من آزاد
- 65 آیا ہور حک نواں سال

شاعری دی رانی

صابر حسین امداد

”تھلی کتاب“ کچی مٹی وی خشبو“ رانی دا پہلا شعر پراگا وے کہ جمیڑا تھیا
خوشبو ہنڑ کے پڑھیکاں نوں آپڑی گرفت وچ لینویں دے بعد مست کرنے دے
نال نال ایہ گواہی بی دے رہیے کہ رانی ہک شاعرہ وے۔ او شاعرہ کہ جمیڑی شعر
کہندی اے ہنڑ اندی تھیا۔ رانی شعر کدوسی کہہ رئی اے میں تی جانو ناں۔۔۔۔۔
سامنڑیں کدو آئی اے۔۔۔۔۔ گجھ مدت پہلے۔ ایہ بی جانو ناواں کہ رانی رات دی رانی
ہنڑ کے ہندکو زبان تے اُس دے ادب دی دنیا وچ آپڑے شعراں دی خوشبو کھلا ر
رئی اے تے اس کھلا ری جانویں والی خوشبو دے وچ میرے مالک رب رحیم و کریم
دیاں بڑیاں بڑیاں نشائیاں تھپیاں ہونیاں ون۔ اناں ظاہر نشائیاں دے وچو پہلی
نشانی تارانی جی دا ہندکو زبان تے اُس دے ادب دے نال عشق اے تے دوسری
ظاہر نشانی موصوفہ دا ہندکو زبان دے غالب تے ہندکو دان قوم دے قومی شاعر حضرت
قبلہ مخدوم پیر احمد علی سائیں پشوری سرکار دے نال عشق کہ موصوفہ دے مطابق۔

سائیں احمد دی شمع دے طواف واسے

دیکھ آندی اے خلق خدا دورو

پر میں رانی جی دے نکلے ہونڈیاں دے دور وچ چھاتی مارساں تے اُس

دیاں معصوم یاداں نوں چھیڑ دے آں اگے ودھ ساں

رانی بچپن دے دن رات
ڈاڈھا ایا او بی دور

یاوت۔

تھپنڈو چھوپ دے بہانے رانی
ہائے او بچپن کتھو لیاواں

رانی دی مثال چڑیاں دے چہہ دی اُس چوی دی اے جھیروی ویاسی پہلے گین گیئا،
چھپنڈو چھپ، تے تھپنڈو چھوپ کھنڈ دیاں آپڑے ماں پودے کھار دے ویڑے دے
دوچ چھک چھک کے وخت گزار دیاں اُس نوں شاد تے آباد رکھدی اے تے اِسدی
پوں پوں دے تال اِس دے ماں پودے کھار دے آل دوالے کھراں دے دوچ
ستیاں روحاں بی بیدار ہو جانداں تے جس ویلے ایوئی چوی ویائے جاوئیں دے
بعد آپڑے سوہرے کھار کر جانداں اے تا خوشیاں دا ایہ سوہنڈاں پرندہ اُتھے بی آپڑی
پوں پوں دے تال نوں کھار نوں آباد رکھ دے۔ پر کدی کدی ایوئی خوبصورت پرندہ
بیرنیاں کر کے آپڑے گزرے دور تے بچپن نوں یاد کر کے اُتے شعراں ورگے شعر
کہہ کے دل دا غبار ہلکا کر دے۔ رانی جی آپڑی نظم ”میرا بچپن واپس دے دے“ دوچ
بی آپڑے پیکے کھار دے ویڑے دوچ گزرے دناں دیاں ٹھیاں یاداں نوں یاد کر کے
ڈارو وچھتری کونج ونگر وگر لاندی اے تے کہندی اے ”میرا بچپن واپس دے دے“
کہ جس دوچ گڈیاں پنولے، بے روی ست رنگی جنتی، تے اُس اُتے لگے سورج ورگے

چمک دے نئے نئے شیشے، ٹو ہڑے لال رنگ دی مہندی، ٹخا بھانکا جاسونہہ دیکھو دیں
دائیشیشہ، نئی جٹی رنگی ڈنڈی والی پکھی، ماں دی گر جدار اواز تے شاں شاں کر دے
تہر کھ دے موٹے دے علاوہ گلی دے وچ ونجیارے دی اواز میرا گل سرمایہ آیا۔ اے
چل کے ہک جگہ آپڑی نظم ”کچی مٹی“ وچ موصوفہ بچپن سی نکل کے چڑھ دی جوانی
بارے گل کردیاں گویاں نوں بند پڑی کہہ کے پکاروی اے۔ دراصل ایہ بند پڑی ہک
بجھارت بی اے، ایسی بجھارت کہ جس دا بچھنڑاں اوکھا بی اے تے سوکھا بی۔ پر رانی
نے اس بجھارت نوں بچھ کے کھول دے آن ”کچی مٹی“ دے سر تاویں تے نظم کہہ
کے آپڑے پڑھیکاں دے واسے پیش کر دتی اے۔ نظم دے وچ بچپن سی نکلتے دے
بعد گویاں دی چڑھ دی جوانی دی ہک پونڈی بارے گل کہتی اے تے گویاں نے جس
پاسے بی مونیہ موڑے اس پاسے اتو موصوفہ نے ہلکے ہلکے انداز وچ پردہ ہٹا نوں
دی کوشش کہتی اے۔ ”چپ چپ رہندی، کجھ نہ کہندی رانی، سب کجھ کہہ گئی
اے“۔ سب کجھ کہہ دینزیں دے باوجود رانی ہک گم شدہ وچ پھرتی ہوئی روح تے پہلی
پہلائی گل نوں یاد کرنے دی کوشش بی کردی اے۔۔۔۔۔۔۔ گل یاد نہ آئیں
دے بعد رانی جی اکھیاں موٹ دیاں سارای ہک فالی دے اگے بہہ کے کہندی اے۔
رانی دا جتھ کھول کے دیکھ
کہہ وے اس وی فال دے وچ
فالی، فال کدھ دیاں رانی جی نوں کہندے کہ چوڑھویں رات دے چن نوں پانڈی پہری

پرات دے وچ ویکھ کے منت من، تیرے دل دی مراد پوری ہوسی تے اس دے نال ای
 قالی ہک کورے کاغذ نوں تعویذ وگرو لوہٹ کے دیندیاں کہندے کہ پاڑی دے وچ ای
 جن نوں دیکھنویں دے بعد ایہ کورا کاغذ کھول کے دیکھ لویں۔ جس ویلے رانی پاڑی
 دے وچ جن نوں دیکھنویں دے بعد کورا کاغذ کھول دی اپے تا اُس اُتے لکھا ہوندے

تیرے ہتھ اچ کیہ ہتھ پایا

شہر اچ جیہ مٹی ہک تپلی

لال رنگ دی مہندی ہارے نظم ”رنگ“ بی پڑھن جوگ اے۔ مہندی لکناں دی
 مہندی، گویاں چویاں دی مہندی، عیداں دی مہندی، رواجاں تے ریتاں دی مہندی،
 سہاگناں دی مہندی تے ویادے بعد سہاگ رات دے چکراتے دی مہندی۔۔۔۔۔
 افسوس دوسرے نوں خوشیاں پہنچانویں والی مہندی آپے دکھی اے تے اُس دے
 دکھاں نوں راتی نے محسوس کردیاں نظم ”رنگ“ وچ کھلے ڈالے تے اچھے طریقے دے
 نال بیان کیئے۔ ہک ہورا، ہم گل، موصوفہ مذہبی حوالے تل ہک مضبوط ذہن دی مالک
 شاعرہ وے۔ موصوفہ دی ہر غزل داد و سرا تیسرا شعر مضبوط مذہبی حوالے تل مل دے۔
 تے ایویں حال نظماں دے وچ بی اے۔ مالک کون و مکان دے علاوہ اللہ دے
 ولیاں دے نال محبت کتاب دے وچ جگہ جگہ کھلری نظر آندی اے۔

موسیٰ تمہیں آں، پر خواہش تے زور کس دا

ہک واری تا جلوہ دکھا دورو

نک دی گل، رانی بنیادی طور اُتے او شاعرہ وے جھیری شعر کہنڑیں دے سچ سی اچھی
طرح واقف اے۔ موصوفہ دی غزل تے لظم وچ بھارتاں جگہ جگہ کھلریاں مل دیاں۔
زبان اُتے فنکارانہ مہارت، مشاہدے، تجربے تے حیاتی دے دکھو دکھ رنگ موصوفہ
دی شاعری وچ بیوی صیب دی پینگ دے رنگاں دی طرح کھلے دس دین، رانی
جی دے اس شعر دے نال اجازت کہ۔

سائیں سچ نہ کہنڑاں چھوڑا
ساڈے سی پارانے مٹھ گئے

رانی دی شاعری

صبح احمد

رانی، احمد علی سائیں دی کرامت اے۔ اپریل 2005ء اچ رانی شاعری
آئی۔ اُس ویلے اُس دی عمر 29 ورہے آئی۔ تاں ساڈے دونوں دے آپس اچ
دوسرے ویانوں ہک سال پورا ہو چکا ایا۔ میں آپڑے کہار کمپیوٹر اُتے ہند کو دا ہک
میگزین کمپوز پیا کرنا آئیاں۔ ایہ رسالہ ”احمد علی سائیں نمبر“ ایا۔ خاطر غزنوی ہونزاں دا
مضمون ”احمد علی سائیں۔ ہک عالم تے فاضل“ میرے سامنزیں مانیٹر روشن ایا۔
میریاں اگلیاں اُس واقعہ دے ذکر تے حرکت اچ آئیاں کہ جد سائیں وفات ہوئے تا
اُناں دے ہم عصر، اُستاد میر احمد میاں مٹھونے اُناں دا مرثیہ لکھا

صاحب دیوان بی اُس نوں استاذ کہندے

روندے تڑندے صاحب دیوان میاں

ملک الشعرائی دا اُس نوں خطاب ملا

آفرین آفرین بولن خندان میاں

رانی اُس ویلے میری کرسی چکھے بیٹھ کے کدو پئی چھل دی آئی۔ تالے او مانیر دل بی پئی

تکدی آئی۔ ”منے ہک شعر بنزایا وے“۔ ”ہاں سنزاں“۔ منے توجہ نہ دتی

نچے کنجری وچ بزار میاں

بولی لھاندے نہیں خریدار میاں

”ہوسی کسے دا شعر“۔۔۔۔ منے سوچا۔۔۔۔ ہس کے کہنویں لگی ”کیوں غلط اے“۔ خیر میں آپڑے کم اچ مصروف رہیا۔ تھوڑی دیر گزری تاوت کہنویں لگی ”ہک ہور شعر سنو“۔ منے ”ہوں ہوں“ اچ جواب دتا۔ جدو انہیں ایہ شعر سنوایا تا میں کرسی سی فوراً پلٹ کے ”کچھے دیکھنویں لگا۔“ تنے کہیا دے ایہ شعر؟“۔ منے حریانی دا اظہار کیتا۔ انہیں وت سوال کیتا ”کیوں غلط اے؟“۔ شعر چونکہ حسب حال آیا۔ اس واسے منوں یقین ہو گیا کہ ایہ شعر ازا ای ہوسکدے

جدو وگ دی پہکھ دی مار میاں

کوئی دیندا نہیں ادھار میاں

”چل ہلا اس سی اگے کہہ“۔ منے انوں امتحان اچ پایا۔ تھوڑی دیر بعد اُس نے ہک ہور شعر سامنویں رکھ دتا

پہل جاندے رستہ راوی چناب

جد اکیاں اچ زل دی بہار میاں

میں اُچھل پیا۔ منے کہیا ”منوں یقین نی آندا“۔۔۔ ”ہائے قسمے خدا دی منے بڑائے ون“ ”نہ ایہ نی ہوسکدا“۔ میں پیا نی من ناایاں۔ ”ہائے منوں پچیاں دی بسر دی قسمیں“ ”پچیاں نوں کیوں غرق کرنی ایں“۔ میری حریانی دا عالم جاری ریا۔ کیونکہ منے انوں شعر کہندے کدی سنواں نی آیا۔ اس واسے میرا انکار کرنا بجایا۔ منے ”پچھا“ ایہ کہیویں بجز اے جس اچ تنے شعر لکھے ون“۔ او کہنویں لگی ”بجز کہیہ

ہوندی اے۔“ میرے کول اس سوال دا جواب نی ایا۔ ” پہلے تنے کدھی شعر کہئے
ون۔“ نہ!!“

تاں میں اس گل دا پہلی وار قائل ہو یا کہ ”الشعراء تلاميذ الرحمن“ کہ عربی
ایچ مہتل اے تا صحیح اے۔ کیونکہ خداوند تعالیٰ شاعری دا جوہر آدمی دے سینے دی ہارڈ
ڈسک تے انشال کردے یانی کردا۔ ایہ پوٹھی پوٹھی سکھتو یں نال نی آندی۔ کوئی
ایہ نی کہہ سکدا کہ ”اس شاعر دی تعلیم ای غنکی تے ایہ شعر کسراں کہہ سکدے۔“

جنوں ”شاعری دا ہنر“ کہندین اس سی رانی واقف اے۔ باقی اعلیٰ خیالات
تے لفظاں دا مناسب استعمال مطالعے، تجربے نالے عمر دے نال آندی اے۔ ایویں گل
اے کہ احمد علی سائیں، بقول سید جگر کاظمی دے ”پہلے استاد معین کولوٹے وت جدو
اُناں نال نہ لگی ہوئی تا استاد محمد رمضان (رمضو) سی اصلاح لیندے۔ اس واسے منے
پشور دے معروف شاعراں کولو سکھی ہوئی سمجھ دے مطابق رانی نوں شاعری ایچ
مشورہ دینزاں شروع کر وتا۔ اگر انوں کوئی چھا استاد مل گیا تا اس ہیرے دی چمک
دیکھتو یں والیاں دیاں اکھیاں پچیاں کر سکدی اے۔ ”تو شاعر ایں تو شعر لکھا کر“
۔ اس سی بعد، میں رانی نوں ایویں کہندار ہیا۔ منوں ایہ اعزاز حاصل اے کہ منے اس
نووں ایہ بتلایا کہ ”تو شاعر ایں“
